

WANDELEN MET DE BUURT



OP HET LAAPERSVELD

WANDELEN MET DE BUURT

op het Laapersveld
28 juni 2009

NATUURLIJKE VERBOSSING, STRIJD OM LICHT, HOUTSTRUCTUUR

Het was een zwoele ochtend toen we vertrokken voor de wandeling. Met zijn vijfen vertrokken we om 10 uur uit de Monsie en troffen we Paul en Esther met Tom, die **PRINS**-heerlijk toefde in een Europese uitvoering van de slendang aan de borst van zijn **KAMER**-genoot papa, op het Laapersveld

Vanaf de tweede helft van de vorige eeuw is het Laapersveld volgebouwd tot aan de razende Diependaalselaan. Overigens, deze laan mondde toen uit op de Utrechtseweg. De bebouwing bestaat voornamelijk uit scholen en kantoren. Het laatste bouwsel is een **afdrochtelijk bunkervormige optrek**, waar



voorheen omroep Veronica was gehuisvest. Veronica is in de plantenwereld de naam voor Ereprijs. En een ereprijs verdient dit

bunkervormige en aan de oorlog herinnerende gebouw zeker niet. Thans is Conexxion (met twee XX) er gevestigd, dat bevestigt, dat het gebouw niXX voorstelt.

Na mijn hart gelucht te hebben over de onverzadigbare bouw - zucht van Hilversum, waarvoor kostbare natuur ingeleverd moest worden, verwelkomden wij elkaar en kon de wandeling en mijn verhaal een aanvang nemen.



Veronica officinalis
Ereprijs
op het Laapersveld

Het Laapersveld was in mijn jeugd een heideveld met stuifzanden en vooral in het zuidelijke gedeelte flinke stuifduinen. We gingen naar het noordelijke stuifzand, waar nog een klein gedeelte zand is. Het is grotendeels vergrast met **Buntgras**. Tussen het buntgras door groeit opvallend veel **Bisschopsmuts**, een



typisch mosje aan de rand van dicht groeiende stuifzanden. Het komt niet uitbundig, maar toch wel regelmatig voor in het Gooi. Bij dit stuifzandje kwam het rondom overmatig veel voor.

Langs de grasrand groeide **Jakobs kruiskruid** dat stijf onder de zwarte luis zat. Ook zaten de maden van het Lieveheerbeestje er naar hartelust van deze luizen te snoepen. We keerden over de heide naar de bosstrook. Vele delen van de heide waren begroeid met **schapezuring**, dat het veld



prachtig rood kleurt

We kwamen **biggekruid tegen**. Met een beetje



fantasie is uit het blaadje een zeug te zien, die op de grond ligt en de tepels zijdelings onder het lijf uitpuilen. **De bloesem** heeft



iets weg van de paardebloem.

Er lagen drie **Charolaisrunderen** te rusten. Drie brengt duidelijk het extensieve begrazingsbeheer tot uitdrukking



Er zijn veel konijnen waarvan de hollen hun graaflust tonen. Wonderlijk groeide er uit een der gangen **haver**. Eén zaadje door



een vogel overgebracht is voor te stellen. Hier ging het om meerdere halmen, dus lijkt het beter, het te zoeken bij een (gefrustreerd ?) mens.

Bij de boszoom, lag **een omgewaaide den**,



waar aan **de kluit de bosmieren hun bedrijvigheid toonden**.



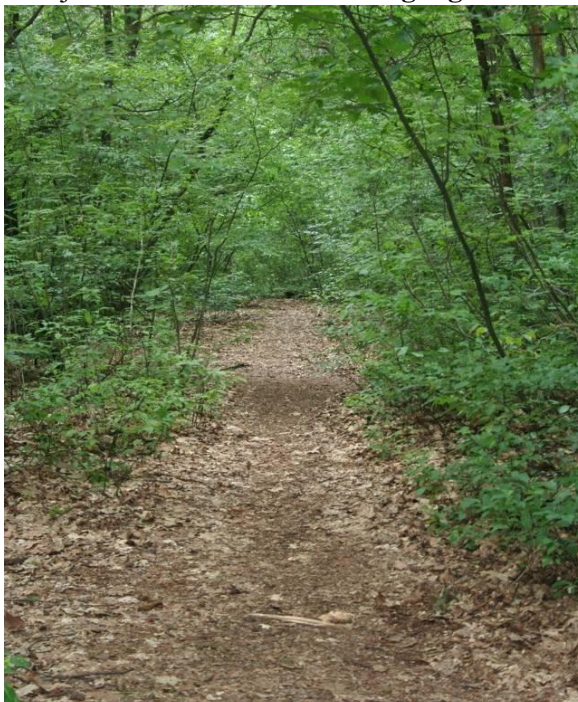
We gingen het bosgedeelte in. Het bijzondere is dat de verbossing spontaan is opgekomen. Het geeft zodoende de schoonheid van een natuurlijk bos weer. Het naaldhout bestaat overwegend uit **Vliegdennen** en de bodem was rijkelijk **bezaaid met de kegels**, waarvan de zaadjes



steeds weer zorgen dat verbossing voortgezet kan worden. Die zaden kunnen wijd uiteen dwarrelen, maar vallen ook vaak dicht bij elkaar. Bij natuurlijke opslag kunnen de zaailingen zodoende dicht opeen ontspruiten, waardoor er een gevecht op leven en dood ontstaat voor het licht. Daarop was onder andere de wandeling gebaseerd om de sporen van dat gevecht waar te nemen.

Maar ook aan **loofbomen** ontbrak het niet

en zij vormden **charmante doorgangen** en heb-



ben ook hun verhaal.

Er lagen veel dode bomen die het in de strijd om het licht begeven hebben. Dat gaf ons de gelegenheid om te zien hoe zij door allerlei organismen aangetast worden. Zoals op deze stam de vele **boorgaten door insecten** en de vogels die daarin hakken om die insecten op te peuzelen. En ook de **rotting door schimmels**



spreken hun woordje mee. Die laten zien hoe de vezels van het hout verteerd worden en de

lignine die het hout zijn vastheid geeft verpoedert.



Er zijn ook schimmels die de lignine verteerren zodat **draadvormige vezels** overblijven.



Dan weten we dat er allerlei vormen van paddestoelen zijn die de diverse verteringsprocessen teweeg brengen en vinden we op een stam euro grote **bruine klodders**. Er wordt het woord poep geuit. Het was vreemd en moeilijk



herkennenbaar. Totdat ik er in kneep en het verpoederde. Toen werd het duidelijk dat het Heksenboter was, een knalgele slijmzwam, die als enkelvoudige cellen één geheel vormen, dat *plasmodium* wordt genoemd. Om het niet te ingewikkeld te maken verpoedert het in sporen waarmee het zich uitzaait.

We wandelden gezellig verder en kwamen bij een berk. Berken worden niet oud. Bij 60 jaar krijgen zij het dan ook moeilijk. Vele worden aangetast door **berkezwammen**. De berkezwam



is geen echte parasiet, maar als de berk in een kommerlijke toestand verkeert, slaat hij toe, om daarna als saprofiet door te gaan in het verteringsproces. Door de afbraak van de houtstructuur verzwakt het geheel zodanig dat de berk door zijn eigen gewicht **in brokken uiteen valt**.



Naast deze verschijnselen had ook **de mossengroei**



op deze **half vergane stammen** onze aandacht en werden we gewaar, dat hoe bizar de dood ook moge zijn, ze altijd leidt tot nieuw leven.

Door stormen, vooral februaristormen waaien er veel bomen om. Vaak vallen zij over de paden en is het GNR zo welwillend deze stammen op te ruimen. In dit geval is de stam bij de ontspruitng der zijtakken doorgezaagd. Het gaf een mooi beeld hoe de groeiringen met het verloop van de stam meegroeien en de lengteopbouw ondanks de zijtakken handhaven. We vonden een stuk **doorgerot hout**



waarin de lignine deze groeivorm nog eens extra benadrukt. Of dit nog niet genoeg was vonden we verderop een stuk waarvan de lignine verteerd was en de vezelstructuur ons wees op de lengtegroei. Ook is duidelijk te zien hoe het **xyleem** in het voorjaar een brede



ring maakt en deze in het najaar smaller wordt, maar ook harder, waardoor er zichtbaar een reliëf ontstaat.

Zelfs in het staande dode hout zijn deze structuren terug te vinden. In het midden is kernhout te zien waaruit de zijtak ontspruit en de vezels er rondom wijken.



We kregen de indruk dat het bos in details wilde laten zien hoe de groei zich manifesteert. Een uit de stam afgebroken zijtak laat in de vergroting zien hoe meesterlijk de groei wordt



voortgezet. Aan de tak hieronder zien we dat zolang hij in de hoofdstam zit, de zijtak ontwikkeld wordt door de lengtegroei van de stam.



Bij een volgende stam lag een brok bast. Goed was te zijn hoe de bast uit schilvers

is opgebouwd. Dat komt omdat de



Tom iets teveel en viel hij in slaap.



groeikiem naar binnen het xyleem ontwikkeld en naar buiten het floëem. Deze sterven jaarlijks af en zoals al gezegd bouwt het xyleem de houtringen op. Het floëem daarentegen bouwt de bast op. Vandaar de schilvers. Omdat de bast zodoende van binnen uit gevormd wordt, wordt de buitenlaag te krap en barst en zo vormt iedere boomsoort zijn eigen bastpatroon. Dit betoog werd

Dat de bast van de stam valt wordt ook veroorzaakt door schimmels. In het geval van de den is dat de **Paarse denneschorszwam**. Bij de eik is dat de **Witte tandzwam**. Zo heeft iedere



kernhout eruit gerukt kan worden.



boomsoort zijn eigen belagers. Bij verdere uitleg over de diverse belagers zag Peter, links op onderstaande foto, dat bij breuk met geweld het



Tevens zien we dat door deze sterfte open



plekken ontstaan die weer op gevuld worden door aan-gepaste groei. In dit geval dopheide, dat weer wijst op

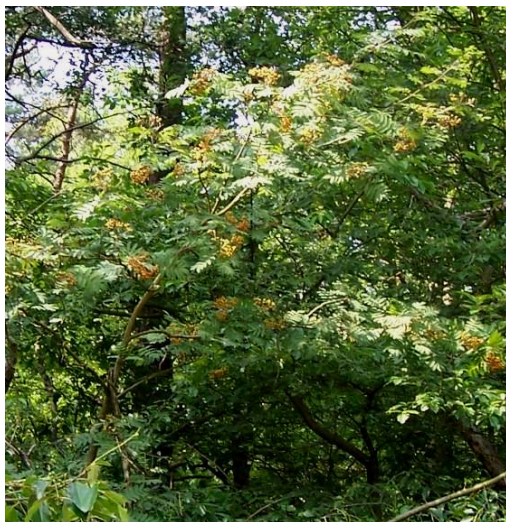
een bodem met natte ondergrond. Deze strijd van vergaan en nieuw leven door de open plekken die er dan ontstaan, was een van de punten van onze aandacht, die door de berkenopslag in de dopheide getoond wordt.



Wat direct opviel in de wandeling, was **de opkomst van de Amerikaanse vogelkers**. Het kan het best omschreven worden als woekergroei. De struik wordt daarom ook wel *bospest* genoemd. De struik is in het begin van de vorige eeuw als ondergroei naar Nederland gehaald. Hij is rijk aan blauwzuur. Een gebroken twijg verspreidt daardoor een sterke amandelgeur. Het is een giftige stof en wordt daardoor praktisch niet aangetast door schimmels, insecten en ook warmbloedige dieren mijden de plant. 'De reden', waarom hij net als andere exoten hier naartoe is gehaald. Dat was destijds de gedachte. Maar er was niet voorzien dat hij daardoor ongebreideld kan voortwoekeren en een gevaar zou worden voor de inheemse struikgewassen. En dan hebben vooral **de Lijsterbes**, de Vuilboom en de inheemse Vogelkers het zwaar te verduren.



Er zijn juist door de zucht naar licht bij oplettendheid vele **vreemde groeivormen** waar te



nemen. Als hardste groeier onder de struiken, de bospest. De hoge bomen ontnemen het licht en moet hij zich **in allerlei bochten** wringen om **de glimp licht die er doorheen schijnt** op te



vangen. Zelfs een zijtak groeit dan vanuit **de top geheel naar de bodem**.

Maar uiteindelijk zijn de exoten ook niet het eeuwige leven beschoren en weten **schimmels** en insecten zich zodanig aan te passen



dat zij deze gewassen in het verloop van een eeuw tot voedsel weten maken. Ook bijzonder is dat het prachtig witte **Charolaisrond**, als enige warmbloedige deze gifstof verdraagt, dus een geduchte bestrijder kan zijn.

In het begin van de wandeling heb ik er al op gewezen dat drie runderen de extensiviteit van het graasbeheer weergeven. Het is daarom de vraag of het GNR dit



beleid moet herzien en de intensiviteit niet op moet voeren. Want **de**



vele kersen die de struik overvloedig produceert zijn een gewild voedsel voor vogels. Vooral omdat er maar weinig vruchtvlees om de pitten zit worden zij in grote getale gegeten en de pitten al vliegend verspreid.

We gingen nu een zijpaadje in en vonden een bomkruit die diende als offerblok en **de verenresten van houtduiven toonden**. Er lag een vossendrol, dus werd hij al meteen beschuldigd. Bij nader bekijken bleken de pennen uitgetrokken te zijn en dat doen alleen roofvogels. Dus moesten we de vos vrijspreken.



Op een volgende boomkluit zagen we bolletjes met een gaatje. Dat was iets nieuw. Met zo'n gaatje denk je al gauw aan insecten. Toen ik er één plukte verpoederde het. Dan is het niet langer zoeken, dergelijke bolletjes kunnen alleen verpoederde **Oranje dropzwammetjes** zijn. Een zelfde verschijnsel troffen we ook al bij de Heksenboter.

We naderden nu het zuidelijke gedeelte van het Laapersveld. Hier waren ooit **flinke stuifzanden die nu begroeid zijn.**



Drie masten van een dode boom ver-



bevestigen hoe hevig die strijd wel is.



Er waren veel door konijnen afgekalfde stukken, **die charmant begroeid waren door mossen.**



tellen hoe ook zij het slachtoffer zijn geworden in de strijd om het licht en kon **deze dode stam**



Het bleek dat de nacht voor de wandeling er hevige regenval was geweest. Dat was al opgevallen in de loop van de wandeling, maar hier werd het extra geaccentueerd door het **hoogteverschil**. We waren in de overgebleven stuifzandjes beland die door dat hoogteverschil overstromd waren en zo grillig, veel **bladresten meesleepten**. Daar waar er



minder was meegesleept toonde het zand als op een rivierbodem, **de ribbels** opgeworpen door de stroom.



Op de hogere delen van de heuvels groeide op de haast onbelichte delen vaste



in feite het begin van de begroeiing en de basis van bosvorming.

Opvallend was dat op de zuidelijke stuifzanden geen enkele vorm van Bisschopsmuts te vinden was. Dat is wel



opmerkelijk omdat het in het noordelijk stukje stuifzand overdadig veel voorkomt. Het laatste stukje stuifzand dat we passeerden gaf nog eens duidelijk weer hoe de strijd om het licht wordt gestreden. Op een kluitje staan hier de jonge vliegdennen. Als zij volwassen zijn, hebben zij een stam met een Ø 60cm. en een ruimte nodig, rondom de stam van 6m. Dan

is de vraag: “Wie blijft over?” We verlieten het laatste stukje stuifzand met een blik op de tedere bloesem van de braam.



We liepen nu langs de boszoom, een zoom van grove dennen. Ook die hebben hun belagers. In dit geval het **Harsmannetje**. Dit wordt veroorzaakt



door een nachtvlindertje. Die legt een eitje op de twijg. De rups die er uit

komt infecteert de bast en stimuleert de sapstroom, de hars, die hij als voedsel opneemt. Tevens vermengt hij de hars met zijn uitwerpselen en bouwt zo zijn onderkomen en zijn beveiliging. Zijn wetenschappelijke naam is **Petrova resinella**

Als je dan naar de den kijkt val-



len gelijk de **stuifmeelorganen** op. Zij hebben de vorm van de

kegels. Het pollen wordt door de wind verspreid.



De vrouwelijke vruchtbeginsels hebben kleverige punten aan de ontspruitende dennen-topjes. Zij vangen het pollen op en na



de bevruchting groeien zij naar beneden. De kegel heeft een jaar nodig om uit te groeien tot **volwassen kegel**.

Pas dan groeit de bevruchte eikel uit tot een vleugelzaad. Ook dat duurt een jaar. In het derde jaar **springt de kegel open**



en verspreiden de zaden zich. En zo is het mogelijk in een dennenboom drie generaties waar te nemen.

Ondanks de enorme hoeveelheid pollen die door de wind verspreid worden zijn er toch nog kegels die niet bevrucht worden en daardoor zijn



gedoemd af te sterven.

We kwamen nu halverwege het fietspad, waar een afslag is naar de Utrechtseweg. Daar is een grasachtig terrein vol met wilde aardbeien. Aan de hoeveelheid aardbeien zien we dat dit



nagenoeg niet wordt waargenomen. Er groeien **Madeliefjes**,



zich ook nog **Mannetjes ereprijs**.



Hopklaver en Witte klaver. Bij dit geheel voegde



Een bont en verrassend geheel.



In het begin van de wandeling hadden we Jacobskruid gevonden dat stijf onder de luis zat,



maar nu vonden we tot onze verrassing ook nog eens de rups van de Jacobsvlinder. Een zwart/gele rups, die in



grote getale de gehele plant kaal vreet tot op de stengel. De plant is giftig, maar de rups weet het gif op te slaan in zijn huid, waardoor hij zelf

vergiftig wordt en zich zodoende beschermt tegen vraat en maakt dat kenbaar door zijn



Liggend walstro, huiswaarts te keren.



grauwe pyamapak.

Het liep tegen het middaguur de tijd waarin de nieuwsberichten regen hadden verwacht en zo was het ook, dus maakten we ons op om, na een blik geslagen te hebben op

Freek Stegehuis

